

Mai magyar ének és zene.

(Előadás-vázlat)

Bárdos Lajos
zeneművészeti főiskolai tanár.

ÁTTEKINTÉS.

I. A századvég zenei képe.

Nyugaton mindenütt beteljesedett nemzeti zenekultúrák
— nálunk óriási hiányok, erőtlen
kísérletek.

II. Az új évszázad nagy fordulata.

Nyugaton hanyatlóban a zenei alkotóerő — nálunk: erős
új nemzedék megtalálja a magyarság ősi, sajátos hangját
s új vérkeringést visz az európai
zeneéletbe.

III. A világháború után.

Kialakulóban a nemzeti zenekultúra. Eredmények és to-
vábbi feladatok.

I.

A mai magyar zenéről akarunk beszélni. De, hogy tisztán lássuk értékeit, eredményeit, feladatait, vissza kell pillantanunk az elmúlt évtizedekre.

A századvég.

Mi volt a helyzet zenei téren a múlt század végéig? „A nagy muzsikus-nemzetek már régen dalba foglalták lelkük kincseit. Mindaz amit szerettek, amiért küzdöttek, amiről álmodtak; diadalmas énekekben zeng ajkukon. Ha az olasz énekel, énekében visszatükröződik az olasz ég és tenger ragyogása; ha a német dalol, dalában visszacseng a német erdők-mezők muzsikája. De ismeri is az egész világ az ilyen muzsikát.” (Tóth Aladár.)

És nálunk?

Szomorú a kép. Művelt közönségünk legnagyobb része beéri a cigányzenével, a népszínmű dalaival. Tagadhatatlan: mindkettőben vannak *magyaros* elemek, de nem adnak alapot a *magyar* zeneművészet megszületésére. Hanglejtőviláguk, zenei mondanivalójuk szűkös körben mozog. A szórakozásnak, a társas étkezéseknek hangulati kísérője az effajta nótázás. És csak szűk kört elégít ki: az „úri” társadalom nagyobb részét. Sem a zeneileg magasabbra vágyókhoz, sem a magyar falvak népmillióihoz nem tudott szólni ez a dal.

Volt ugyan egy kis zenei kör, mely megpróbált magasabbrendű zenét kitermelni a népszínművek sujtásos dalaiból. A külföldi operák, szimfóniák

sablonos formáit igyekeztek „magyaros” tartalommal megtölteni. Természetes, hogy e felemás kísérlet erőtlen, terméketlen maradt.

A városok diáksága pedig? Más téren mennyiszor volt fáklavivője a nemzeti öntudatnak! De a zenében? Siralmas eszméletlenséggel dalolta: „*Ballag már a vén diák. . .*” Dallama német népdal, de azt is eltorzítva fújták. Szövege? . . . „*Filiszter leestek maagam is . . .*” Lesújtó életprogram!

//.

Az új magyar zene.

„A 20. század elején a magyarságnak egy „nagy perc”-e következett. . . amikor számba vette képességeit, ráeszmélt a döbbenetes hiányokra, s feszült figyelemmel kezdett hallgatóni a teste-lelke mélyén háborgó évezredes erőkre. Ezek az erők pedig hamarosan jelentkeztek, formát öltöttek, hogy a magyarság legmélyebb valóját s jövődő útját, hirtelen, vulkanikus erupcióban, mintegy villámfényben megmutassák a nemzetnek.

1905: ebben az évben jelentek meg *Ady Endre* „*Új versei*”, ebben az évben indult el népdalgyűjtő útjára *Kodály Zoltán*, s hangzott fel első ízben *Bartók Béla* első zenekari szvitje.

A három géniuszt, ki itt útjára elindult, végzetszerű elhivatottsággal tört utat annak az új gondolatnak, hogy a magyarság legmélyebb lényege még felfedezetlen, hogy a magyar föld lebéklyózott energiái felszabadítójukra várnak s ez energiák nélkül nincs alkotás, nincs nemzet, nincs kultúra”. (Szabolcsi Bence.)

Mi ennek a történelmi fordulatnak az alapja?

Az ősi magyar népdal.

Kodály, Bartók, majd később több más munkatársuk hosszú évek halatlanul fáradságos munkájával összegyűjteneik máig mintegy 14.000 (!) népdalt. Milyen ez a káprázatos dallamkincs?

Nem a városok, úri szalonok, kávéházak piros nadrágos magyarságú dalai ezek, hanem a föld népének évezredes kincsei. Sokkal gazdagabb amannál, sokkal erősebb, változatosabb, művészibb, egyetemesebb.

„Dalok, melyeknek ősi melódiáját-ritmusát talán még Ázsiából hoztuk magunkkal. *) Dalok, melyekkel régi énekmondók, lantosok biztatták, bátorították a nemzetet nagy megpróbáltatások idején. Dalok, melyekkel viharvert kurucok indultak nehéz harcokba, melyekben büszke főurak vagy nyomorult

*) Ez a sejtés azóta — a cseremiszek és más néprokonaink zenéjének feltárása alapján — tudományosan igazolt tényé vált. Akárhány ősi stílusú dunántúli, alföldi vagy székelly népdalunknak pontos mása megtalálható a cseremiszt, stb. népzenei gyűjtésben. E dalok hangrendszere, az ötfokúság, további messzemenő összefüggéseket tár föl (Középázsia, Kína).

jobbágyok öntötték ki lelkük örömét-keservét. Dalok, melyekben a magyar élet a maga eredeti, mély igazságában, tisztán tükröződik . . ." (Tóth Aladár.)

Hosszú időre megfeledkezett a „nemzet” erről a példátlan gazdagságú kincséről. Csak a múlt század derekán kezdenek irodalmi köreink felfigyelni a népköltészetre. De végzetes hiba: csak a dalok *szövegét gyűjtötték*, adták ki, olvasták. Holott a népdalban szöveg és dallam elválaszthatatlan test és lélek. Mihelyt a kettőt különválasztottam: szinte megfosztottam életétől!

Szerencsére: a nép, a székely havasok, a Zobor, a dunántúli lankák, az Alföld népe megőrizte számunkra — és a művelt zenevilág számára — ezt a kimeríthetetlen gazdagságú zenei kincset. S amit hosszú évszázadok viharai-ban is megőrzött: érték. Mert a selejtes önmagától elhull az idők forgásában. *Arany János* hasonlatával: mint a patak vízcseppjei a kavicsot, úgy csiszolták ki a magyar szívek ezeket a melódiákat csodálatosan kerek, kifejező, arányos, klasszikus formákba.

Valóban, e dallamok a legmagasabb művészi tökéletesség példái. „Klaszszikus példái annak, miként lehet lehető legkisebb formában, legszerényebb eszközökkel valamilyen zenei gondolatot a maga frissességében, arányosan, egyszóval a lehető legtökéletesebb módon kifejezni.” (Bartók Béla.)

Zenei értékben, művésziességben tehát ugyanolyan magaslaton állanak ezek a népdalok, mint egy *bachi* vagy *mozarti* remekmű.

(Talán ezért van az, hogy ezeket a világszép népdalokat a városi lakosság jó része ellenszenvvel fogadta, idegennek találta. Hiszen Mozart, Bach muzsikáját sem tanulta megismerni!)

Lássunk egy példát! Hallgassák meg egyik legkedveltebb népdalunkat: *A csitári hegyek alatt régen leesett a hó . . .*, stb. Lásd Madárka c. ifjúsági népdalgyűjtemény 50. énekét, vagy az Énekes Ábécé 106. lapját. (Bemutatjuk a dalt, lehetőleg gyermekkarral, vagy hanglemezejről. Soronként újból szemléltetve, megtanítjuk az egész hallgatóságnak. Csak ezután folytatjuk.)

Vizsgáljuk meg, milyen csodálatos törvényszerűségek, művészi arányok rejlenek ebben az édes-bús dallamban.

Az első sor négy felszálló hangja: „*A csitári*”**) mintegy a lélek mélyéről felszakadó bús sóhaj indítja meg a panaszos dallamot. A felsóhajtás után lassan-lassan lehanyatlik a hang: „*A csitári hegyek alatt. . .*” Kisebb erővel, de mégegyszer felcsuklik a panasz: „*régen leesett. . .*”, majd önmagába visszahanyatlik a gyönyörűen ívelt vonal, megnyugszik a „*d*” alaphangon: „*régen leesett a hó . . .*”

Mi történik tovább? „*Azt hallottam, kis angyalom, véled esett el a ló.*” Mít vettünk észre? Az első sor dallama ismétlődik meg az új verssorra. S milyen rendjén van ez! Az első zenei gondolat oly tartalmas volt, hogy első hallásra nem is foghattuk fel minden szépségét: tehát szívesen hallgatjuk meg másodsor is.

**) Ezeket az idézeteket mindig énekelve mutatjuk be!

Ugyanaz harmadszorra viszont már sok volna. Valami újra vágyunk. Mit mond a dallam? „*Kitörted a kezedet*”: az eddigi nagy négyütemes ívek helyett két-két ütemre tagolódnak, tehát lüktetőbb lesz a forma. De hangban is újat hoz: a fájdalom felcsapja a hangot, az eddigi mély alaphangok helyett nyolc hanggal magasabban indul a motívum s új magaslatot ér el (felső „esz”), majd: „*mivel ölelsz engemet?* szinte az egekre kiált fel, itt éri el a csúcspontját (felső „f”), hogy a nagy fájdalomkitörés után szinte aléltan ömölnék össze önmagában (lezuhant ismét a mély „d” alaphangra).

A drámai csúcspont után nem lehet hirtelen abbahagyni (lásd a színpadi remekművek belső törvényeit!), hanem a felkorbácsolt feszültséget le kell csillapítani. Mily egyszerűen, természetesen oldja meg ezt a dallam: „*így hát kedves kis angyalom, nem lehetek a tied.*” Újból felszívárványoz az első sorok finom íve s ezzel kereken, építészeti szimmetriával zárja körül a középrész feltornyosuló kupoláját.

Most, hogy így szemügyre vettük a dallam bonyolult belső vonatkozásait, énekeljük el újból, egyvégben. Érezni fogjuk, mennyire másképp él bennünk *most* ez a dallam, mennyire felfokozódik bennünk a kifejezés ereje, az egésznek, mint változatos részek mégis egybeforrott egységének az értékelése. (Hasonló elemzést, hacsak néhány dalban is, igen szívesen fogadnak a tanulók már 12—13 éves korban. Hallatlan módon növeli bennük a tárgy szeretetét, tágítja esztétikai látókörüket).

Milyen más világ ez, mint a cigánynak és az úri „népdal”-szerzőknek szegényes nótavilága!

Sajnos, a „népdal” szó körül még mindig sokfelé van fogalomzavar. Így nevezték régebben — sa tájékozatlanok még ma is — a cigánynak, a népszínműnek dalait is. Holott ismerjük szerzőiket, városban élnek e dalok s a nép szívéhez nem találják meg az utat. Legföljebb a városi *egy millió* mondhatta magáénak, a *kilenc millió* falusi magyar nem. Lehet ez *népdal*? Legföljebb *népies* dal. Igyekezzünk tisztázni köreinkben ezeket a fogalmakat!

Műzene a népdal nyomán.

Az évezredek magyar népdalban hatalmas energiák feszülnek. Amire a népies dal nem volt elég életerős, elvégezte az ősi népdal elpusztíthatatlan ősanaga: talajából, szinte máról-holnapra csodálatos új tenyészet virult ki.

Amidőn a század elején feltündöklött a magyarság legősibb szellemi kincse, a népdal, e felfedezés után megszületnek a nagy műzenei alkotások is. F.zek „az őshaza keleti tüzeinek fényében s ugyanakkor a legmodernebb nyugati készség fegyverzetében tűnnek fel” s egycsapásra meghódítják az egész művelt zene világot.

Bartók és Kodály művei ezek: zongoramuzsika, kamarazene, szimfonikus művek, színpadi zenék, karének. Nem *népi*, vagy *népies* zene ez többé, mint a múlt századnak a falusi néphez hazafias felbuzdulásban leereszkedő, külső

mázban magyaroskodó próbálkozásai. Hanem a magyar nép lelkének legmélyebb indulatait kifejező, de ugyanakkor — mint minden nagy művészet — teljesen egyéni megnyilatkozás, világszerte elismert és megcsodált, merőben újszerű s ízig-vérig magyar művészet.

Bartók inkább az ősi emberi ösztönöknek, szenvedélyeknek, fergeteges indulatoknak, a végzetnek, démoni vízióknak a kifejezője; Kodály leszűrtebb, megtisztultabb, a lélek szárnyalásának, hősiés lírának a költője, a magyar nyelv muzsikájának nagy fölfedezője. Bartók az ázsiai magyarság örökét őrzi, Kodály az európaivá lett magyarság arcát ábrázolja. Bartók a lenyűgözőbb, Kodály a fölemelőbb. — És mégis egyik zenei nagyságukban, magyarságukban, prófétai jelentőségükben.

De nemcsak próféták, apostolok is. Három-négy nemzedék munkáját végzik el magukban. Fiatalon még idegen hatások alatt indulnak el, felfedezik a magyar zenét, feltárják, tudományosan feldolgozzák, közömbösítik, s mind-ezek fölött költői remekműveket is alkotnak. Működésük nyomán új, pezsgő élet fakad a magyar zenevilágban. Tudományos kutatás, tanítás, tanulás, alkotás, nemzeti értékeink megbecsülése s az irántuk kötelező felelősségérzet, mind-mind föllendül s egyre szélesebb körben erősödik.

Hatásuk messze az ország határain túl is szétsugárzik: jellegzetes új mondanivalóik többé-kevésbé hatással vannak úgyszólván minden modern zeneszerzőre.

Népzenetudományi munkásságuk új indításokat, új módszereket, tisztultabb elveket nyújtott a nemzetközi tudományos életnek.

Büszkén vallhatjuk: nagyjaink munkássága napjainkban Magyarországot tette meg Európa vezető zenei országává!

Egyházi zene.

Hasonló folyamat megy végbe az egyházi zene területén is. Újból felfedezzük az egykor (16—17. században) oly viruló templomi énekkincsünket, melyet közben feledésbe süllyesztett a 18. században beözönlő osztrák, tiroli, cseh, morva jövevénydallamok iszapos áradata. Hosszú kutatómunka után 1932-ben megjelenik a „*Szent Vagy Uram!*” egyházi énektár, mely közkinccsé teszi a régi kódexeink lapjain és az elhagyott falvak öregjeinek ajkán rejtve élő régi, nemesveretű, templomhoz valóban méltó népénekanyagot. A gyűjtemény szerkesztője és az egész magyar egyházzenei élet megújulásának vezére *Harmat Artúr*.

Akárcsak a népdal lelkéből a modern magyar műzene, úgy születik meg régi magyar szenténekeink szelleméből az az új egyházi kórus-irodalom, mely ma már szintén Európaszerte elismert értéke és dicsősége a magyar lélek alkotóerejének (nemzetközi kongresszusok magyar diadalai, külföldi zeneműkiadók érdeklődése, idegen énekkarok magyar műsorszámai, stb.).

III.

A világháború után.

Nagy átalakulások mennek végbe a népek életében, világszemléletében. A nagy megrendülés által szétzilált társadalmakban szociális-népi erők törnek előre, s új határozott körvonalakat, célokat adnak a közéletnek. Ezzel az általános megújulással párhuzamos, sőt azzal azonos jelenség, hogy e kor a zenében is felismeri a néphagyomány óriási regeneráló erejét.

Az új nemzedék zenei szerepe és célja: közkinccsé tenni a régebben csak kiváltságos körök részére fenntartott zenei művelődést, tovább gazdagítani, elmélyíteni, kiszélesíteni a nagy eredményeket. *Közösséget teremteni!*

Hogyan?

Az ének segítségével. Hangszertanuláshoz igen kevesen jutnak, gégéje el-
lenben „mindenkinek ingyen van”.

Természetszerűleg áttolódik a hangsúly a vokális zenére.

Egymásután jelennek meg népdalgyűjtemények, melyek az új nagy gyűjtés válogatott darabjait viszik szét az ország iskoláiba, egyesületeibe, énekkaraiba (a Magyar Cserkészszövetség úttörő szerepe).

„Friss levegőt a kórusokra!”

Erős új énekkari irodalom bontakozik ki. Gyermekkarok születnek, melyekben az éneklő gyermek azelőtt soha nem sejtett képességeit mutathatja meg. És ennek az új örömmek, gazdagodásnak részese lesz nemcsak egynéhány előkelő középiskola szerencsésebb ifjúsága, hanem szerte az országban a legkisebb tanyai iskola is — ha csak két szólamra is — műveli ezeket a vérpezsdítő, magyar ritmusú karénekműveket. Vegyeskari, nőikari művek csatlakoznak egyre hosszabb sorban, sőt — még a férfikarok is beljebb kerülnek a „zeneművészet előszobájából” s a liedertafelt művelő *dalárdákból* lassanként értékes magyar zenét ápoló *énekkarok* lesznek. Iskolában, cserkészletben, levették, katonák közt, mindenfelé egyre több lelkes énektanító igyekszik közkinccsé tenni a magyar népzene és az ebből sarjadt új magyar karénekek értékeit.

Megszületik egy új, egyre erősödő és erősítő közösség, az *énekesrend*. Nem titkos szekta; tagja mindenki, aki elveti a selejttest és műveli a valódi, magyar éneket. Ennek az énekesrendnek legszebb hajtása, legfőbb gondja: az

Éneklő Ifjúság.

Iskolaközi zeneünnepet rendeznek a város és környék gyermekkórusai. Műsorukra csak értékes művet tűznek: megválogatott népzene, új szellemű karműveket. Magyar, és — ami szintén az énekesrend munkatervébe tartozik:

nyugati klasszikusokat. Amit a szülő elmulasztott, a gyermek pótolja: ő már ismeri, mert éneklé Mozartot, Bachot, Palestrinát.

Az Éneklő Ifjúság újszerű hangversenyein elsősorban maga a gyermek a közönség. Az énekkarok egymást hallgatják. Tanulnak egymás érenyeiből és hibáiból egyaránt. Ezzel megtanulják egymást megbecsülni. A szomszéd iskolák vetélkedő ifjúsága többé nem üti-veri egymást az uccasarkon, hanem annál lelkesebben jár az énekkari próbákra, hogy a hangverseny lázas örömmel várt ünnepén majd szebb énekével győzze le a másikat. És, ami talán legújyszerűbb, egyben legmegragadóbb ezeken a zeneünnepeken: a műsor főbb pontjain *közös ének* csendül fel hét iskola hétszáz legjobb énekesének ajkán. Népdal harsan a maga tiszta, erős dallamában, „forr a világ” a kánon — jellegzetesen énekesrendi énekmód — kápráztató kavargásában, „ünnep, feltámadás” diadalorgonája zúg a magyarság ünnepi dalában. Mágneses erőtérré válik az iskolaudvar: karvezetők, énekes gyermekek, közönség, mindenkit ugyanaz a tüzes áram ragad magával.

A közös ének ereje

nemcsak abban áll, hogy az önmagukban is gyújtó dallamok hanghatása száz énekes ajkán megszázsorozódik. Az új énekesrendi pedagógus nemzedék hatalmas közösség- és nemzetnevelő erőket fedezett föl a közös énekekben.

1. Az egészséget szolgálja. (Gége, tüdő, rekeszizom állandó edzése.)
2. A kedélyt gazdagítja. (Hazafias, vallásos érzés, öröm, bánat, az emberi érzelmek végtelen sora gazdagítja az énekest.)
3. Az ízlést nemesíti. (A *szép* állandó ápolása a legjobb oltóanyag az útszéli ízléstelenségek mérgező hatása ellen.)
4. Fogékonnyá tesz más szépségekre is. (Fokozza az érzéket a nyelv szépségei, de más művészetek iránt is.)
5. Tevékenyvé tesz. (Állandó éneklés állandó, méghozzá többféle tevékenység: lélekző szervek tudatos használata, szövegmondás, hangképzés, ritmusalakítás, kifejezés, stb. „Jó dalos — jó dolgos”.)
6. Finomabbá tesz. (A serdülő kor sok nyersességét, szögletességét lecsiszolja a légies anyaggal való állandó foglalkozás. Tény: az éneklő ifjúság nem „marházza” egymást.)
7. Fegyelméz. (Az énekesnek vérévé válik a hajszálfinom részletig fegyelmezett közös munka, tehát a közös cél érdekében az egyéni óhajok alárendelése az együttesnek.)
8. Felfrissíti a szellemet. (Közbeiktatott énekóra után hatalmasan fokozódik a figyelem ereje. Lásd a német zenepszihológusok kísérleteit.)
9. Kitartásra nevel. (Az énekes megszokja, hogy eredményt csak az énekpróbák kitartó látogatásával ér el. Itt nem használ a szalmaláng!)
10. A szociális érzést növeli. (A méltóságos úr fia a kórusban egyenrangú a zsellér gyermekével — kölcsönösen megbecsülik egymást, mert megérik egymás hiányát a szólamban.)

11. A felelősségérzetet növeli. (Ha hiányzom, az egész énekkar megsínyli.)
 12. Honismeretet is nyújt. (A népdalok élénken az énekes elé vetítik az ország tájait, megvilágítják a nép foglalkozását, élet- és beszédmódját, gazdagítják a szókincset, erősítik a nyelvérzékét.)

Ilyen mélyreható erők működnek közre az énekkari munkában és minden közös énekben egy egészségesebb, öntudatosabb, kitartóbb, fegyvelmezettebb új magyar nemzedék — nemzeti közösség kialakítása érdekében.

És ennyi mindentől fosztja meg a gyermeket az, aki elvonja tőle az éneket!

Egész életére fosztja meg, s így a nemzet életét szegényíti, mert ha fogékony fiatal lélekkel nem kapta meg az iskolás ezeket az élményeket, többé úgyszólván alig pótolhatja.

Eredmények.

Láttuk: új virágzásba borult a magyar zene. Napról-napra belép egy iskola, egy énekkar az énekesrendbe. Népzene, kánon, karének, nyugati mesterek: hallatlan módon tágul az iskolásgyermek, a karénekes érdeklődési és műveltségi köre (Palestrina a bakonyi iskolában!)

De az énekkarokon túl is: a nemzet java ráeszmél a nemzeti zenében rejlő rendkívüli értékekre (Sik Sándor: „mindennap meghal az új eszmének egy ellenzője, és mindennap születik valaki, aki már ebben fog fölőni”).

Az iskolai énektanítás képe megváltozik. A gyermekeket fércművek rossz, nehéz szólamaival gyötrő, énekpédagógiához egyáltalán nem konyító régi énekmesterek helyébe lelkes, szakképzett új gárda kerül. Tanításuk öröm a gyermeknek: alig akarja befejezni a karénekóráját. („Énekeljünk még Í ezt a népdalt! azt a kánont!”)

Az énekkarok műsorai egyre öröndetesebb statisztikáját adják az elvetendő és az értékes művek arányának.

Nemcsak a meglevő énekkarok haladnak előre: egyre támadnak új meg új énekkarok, megannyi apró bástyája a magyar közösségi életnek.

Honvédeink részére kötelezően elrendelik az egységes, megtisztított egyházi éneket, legújabban kitűnő népdalkönyvecskét adnak ki.

Folyóiratok keletkeznek, melyek állandóan tájékoztatják az énekesrend tagjait a mozgalom újabb eredményeiről, tanácsot adnak, bírálják. És ami leginkább kell a karvezetőnek: megválogatott művek partitúráit hozzák, melyekhez máskülönben a vidéken élő énektanító talán sohase juthatna hozzá.

Az érettebb diákság beáll a magyar zene munkatáborába, s a „Ballag már . . .” kaszti szellemét elvetve, a magyar népi élet ismerője, a nemzeti közösségnek öntudatosabb tagja lesz.

Feladataink.

Ennyi eredmény ellenére is: még mindig „sokak, nagyok”.

Kiadásra vár az egyetemes magyar népzenei gyűjtés.

Intézményesebbé kell tenni mindazt a sok kezdeményezést, ami megindította a föllendülést; az énekpedagógusok, karvezetők képzését, már a tanítóképzőkben való sokkal intenzívebb zenei munka révén. Mindennemű közoktatási intézményben rendszeresen helyet kell biztosítani legősibb és legegyszerűsebb nemzeti kultúrkincsünknek, a népzenenek tanítására. Óvodától a főiskoláig! (Lásd az angol példát.)

Az egyházi ének terén hasonlóképp a kántorképzés, az országosan egyöntetű énektanítás vár még végleges megoldásra.

Intézményessé kell tenni városainknak az összes iskolákat, a város egész közönségét összefogó „Éneklő Ifjúság” hangversenyeket, a népi-nemzeti öntudatnak ezeket a lélekemelő ünnepeit.

Ebből a nagy zenei újjászületésből nem volna szabad tovább a *rádió*nak sem kivonnia magát! Rendszeres népdalórák, ismertető előadások, kari és egyéb hangversenyek kellene, hogy közös nevezőre hozzák az egész ország hallgatóságában az eddigi eredményeket. (Iskolarádió!)

Amily mértékben fog mindez megvalósulni, annyival gyorsabban és biztosabban valósul meg majd az énekesrend célja: a nemzeti öntudatában megerősödött, kitartóbb, fegyelmezettebb, nemesebb ízlésű, szociális érzékű, minden magasabbrendű szépség iránt fogékony új közösség, az

Éneklő Magyarország!